Vliegeren aan het Haringvliet

Rondje Goeree

DOOR
FRANK FLIPPO

GOEREE IS MINDER TOERISTISCH DAN DE ZEEUWSE EILANDEN, EN MINDER VOLGEBOUWD DAN DE ZUID-HOLLANDSE. EEN ORIGINEEL EILAND DUS, DAT ZICH UITSTREKT VAN DE KWADE HOEK, WAAR AAN DE DUIN-VOET SPELENDE KINDEREN SOMS NOG SKELETTEN TEGENKOMEN VAN PEST- EN TERINGLIJDERS, TOT DE HOB-BELWEIDEN ACHTER OUDDORP WAAR GEESTEN RONDDWALEN VAN DE MONNIKEN DIE DIT HERSCHIEPEN IN EEN godvruchtig OORD. 'TE VOET' DWAALDE EEN DAGJE ROND.

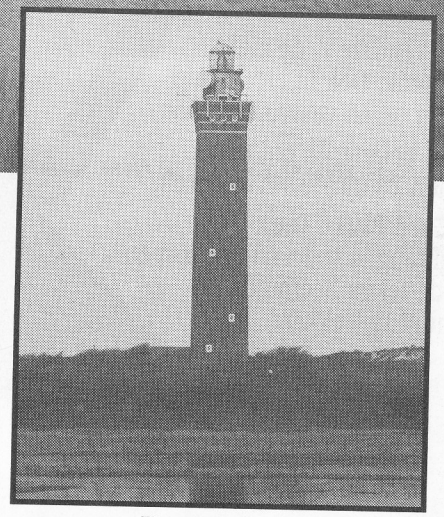

Vuurtoren van Ouddorp

Er zijn uitbundiger gelegenheden denkbaar dan een winterzondag op Goeree. Maar zo zonder groene blaadjes, bijna zonder toeristen en zonder verkeer toont het zich wel op zijn echtst.
De buschauffeur zet ons af bij het havenhoofd aan het Haringvliet. De vissersvloot ligt er werkloos te rond het zeegat te blijven. Op hoogtijdagen, feesten en festivals nam de Goereese vloot nog wel de moeite. Met vlag en wimpel voer men dan over het smalle kanaal naar het oude handelsstadje, en het gezicht van al die wapperende vanen droeg niet weinig bij aan de feestvreugde.
Het eiland Goeree heette vroeger quarantaineplek ingericht voor tering- en andere besmettelijke 'lijders' die terug kwamen van verre reizen. Velen van hen stierven en werden begraven in het duin, naast verdronken zeelui van schepen, die met man en muis waren vergaan voor de Goereese kust. De noordwesterstormen waren loont de moeite om even binnen te lopen en de oud-Hollandse luchters te zien, de monumentengroen geverfde traptreden en de eiken meubels. Woningen waar echt mensen wonen zijn vaak nog leuker, ook al is dat minder leuk voor de inwonenden. In de Kerkstraat kijk ik even een huiska- op wat ouden van dagen na. Een horde voetvolk, opgehitst tijdens de Hoekse en Kabeljauwse Twisten, nam de gelegenheid te baat en trok op naar Goedereede. Maar de Goereese vrouwen lieten zich niet klein krijgen en slaagden erin de aanvallers de aftocht te doen blazen met kokende pek

De buschauffeur zet ons af bij het havenhoofd aan het Haringvliet. De vissersvloot ligt er werkloos te wiegen in de winterwind. Een brede sloot voert van hier nog altijd naar Goedereede, maar die eindigt niet langer in een haven. Slib en slik verstikten reeds lang geleden de monding, en handelsschepen zochten steeds vaker naar minder riskante havens in de omtrek. Zo raakte de handel in de versukkeling, Goedereede raakte zelfs zijn stadsrechten kwijt.
Waar vroeger de havenstroom uitmondde in zee, ligt nu een stoere basaltdijk die de verschrikkingen van het ongetemde nat voortaan buitengaats houdt.
Aan de zeekant van de dijk liggen tegenwoordig de Goereese vissersschepen. Vroeger voer men hierlangs, met de vloedstroom landinwaarts. Dat gebeurde nog sporadisch toen het allang veel praktischer was geworden om rende vanen droeg niet weinig bij aan de feestvreugde.
Het eiland Goeree heette vroeger Westvoorne, naar het noordelijk gelegen Voorne. In Goedereede woonden toen de vissers en de handelslieden, in Ouddorp en omgeving de boeren. Het oude land rond Ouddorp werd al in de middeleeuwen bebouwd. Voor het maritiem ingestelde Goedereede ging het in de eerste plaats om bereikbaarheid voor schepen, en daar had de zee tot in de zeventiende eeuw vrij spel.

KWAAIE HOEK

Het buurtje bij het havenhoofd waar we door heen lopen, is pas veel later ontstaan, in de negentiende eeuw. Voor die tijd lag er een gors (brakwatergebied) achter de duinen. Het was een desolate, drassige plek waar de schepen met een boog omheen voeren. De Goedereeders hadden er een vergaan voor de Goereese kust. De noordwesterstormen waren berucht hier, de verraderlijke zeestromen en ondiepten die hier te vinden zijn, spanden dan samen. Een 'Kwaaie Hoek' noemden de zeelui het.
Vanuit het Nauw van Calais stroomt hier namelijk een tweede, zwakker getij onder en boven het bestaande getij door. Het vult het Noordzeegetij aan en maakt dat om de Kop van Goeree geen twee, maar vier getijdenstromen lopen die in elkaar overgaan. Deze Kwade Hoek is nu een natuurmonument van de eerste orde. We komen daar nog aan het eind van de middag, als de zon mooi laag zal staan. Vanaf de vissershaven en het havenhoofd lopen we eerst over de oude binnendijkjes met hun door de wind kromgetrokken bomen naar Goedereede. Hier, in het kleinste plaatsje van het voormalige eiland Goeree, staat het gemeentehuis. Terecht, want meer dan Stellendam en Ouddorp heeft Goedereede door de eeuwen heen de toon aangegeven. Hier staan de belangrijkste monumenten, hier woonden de patriciërs en rijke zeelui, hier werden de contacten met Holland en Zeeland onderhouden. Er woonden verhoudingsgewijs veel welgestelden, de rechtbank van het eiland en het bestuur waren er gevestigd en men bezat zelfs een literaire sociëteit.
Aan het marktplein liggen nog verschillende oude gelagkamers. Eén heeft een herberg. Het voor de inwonenden. In de Kerkstraat kijk ik even een huiskamer binnen. Rustiek tikt de klok en er liggen kanten kleedjes op tafel. Een magere man met gebreide spencer en scherpe haarscheiding komt verontrust overeind uit zijn hooggerugde stoel en doet een paar stappen richting het raam.

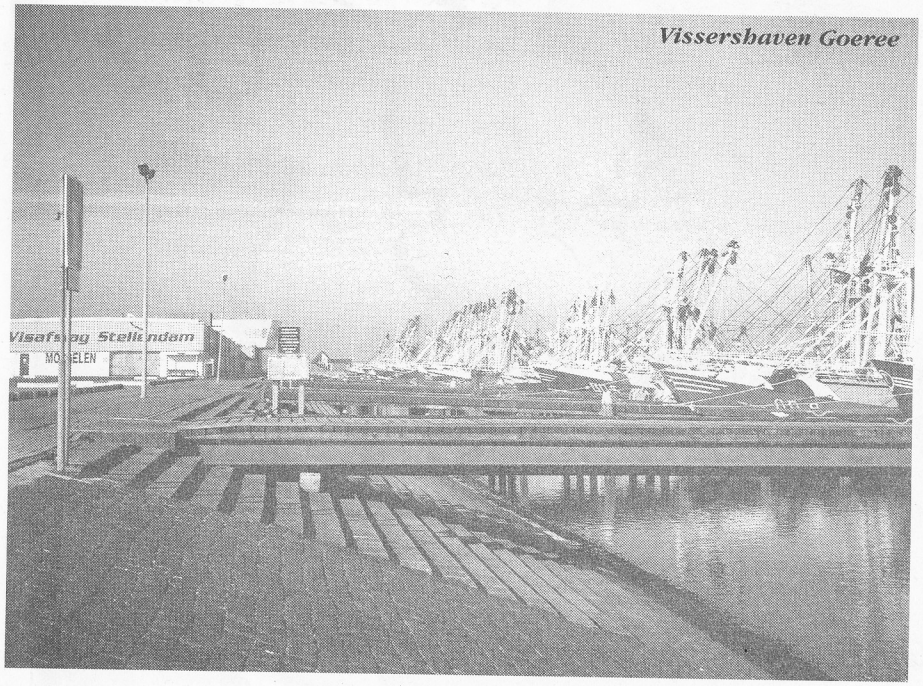

Vissershaven Goeree

KEUTELWURFT

Goeree bezat diverse buitenplaatsen, stadsmuren en poorten. Allemaal gesloopt in de vernieuwingswoede die eind vorige eeuw over ons land trok. Een van de laatste overblijfsels van de stadspoorten heette de 'keutelwurft', omdat de bewoners van de omliggende krotten het monument gebruikten als openbaar toilet. Helaas is met de keutels ook de wurft verdwenen tijdens de naoorlogse opknapwoede.
Zijn stompe kerktoren dankt Goedereede aan het bakenvuur voor passerende schepen, dat meer belang inboezemde dan een torenspits. Ook nu nog kan de toren beklommen worden en biedt een fraai uitzicht over de stad en ommelanden.
De Goereeërs wisten van wanten. Zo slaagden ze er eens in een schip zeerovers te overmeesteren en zo de rollen om te draaien. In plaats van berooid terug te keren, kwamen ze thuis met een flinke winst van het kaperschip. Ervaring doet wonderen, Hollanders en Zeeuwen bedreven eeuwenlang door de wet goedgekeurde kaperij voor de kust. En de Goereeërs deden mee, die wilden op zijn tijd graag eens iets wat anders eten dan vis en knollen.
Als de schepen op zee waren, was er vaak geen enkele volwassen man te vinden in Goedereede, zich niet klein krijgen en slaagden erin de aanvallers de aftocht te doen blazen met kokende pek, olie en stenen die ze vanaf de muren omlaag stortten. Ter herinnering hieraan staat op het Bekaf een bronzen vrouw met een emmer in de aanslag.
Menige belegering van het met muren versterkte Goedereede werd afgeblazen. Teleurgestelde plunderaars trokken dan meestal door naar het arme, onbeschermde Ouddorp om daar alsnog hun gram te halen. Dit Ouddorp is het volgende dorp dat we aan gaan doen.
Aan het eind van het Spuidijkje steken we de provinciale weg over en lopen over een kronkeldijk langs de Koudenhoek. Rechts kijken we uit op een dertiende eeuwse polder. Hier begint het Oude Land van Ouddorp. Er lopen hier veel oude stroomgeulen en kreken door het land. In de nieuwere polders rond Goedereede zijn die allemaal strakgetrokken.

KABOUTERS

Een nog veel ouder monument is De Schans, ooit een verdedigingswerk dat overwoekerd raakte en in onbruik. Het volksgeloof wilde dat er kabouters woonden die er pannekoeken bakten. Je kon er beter weg blijven, want van de man die op de geur van de pannekoeken af kwam en gezellig kwam mee eten bij de kabouters, werd nooit meer iets vernomen. Van deze Schans was zo goed als niets meer over, toen de gemeente besloot hem weer op te richten. Het is nu een geometrische aarden formatie met picknicktafels, gladgeschoren gazons en wat museumkanonnen, een steriele plek waar kabouters al lang niets meer te zoeken hebben.

In het 'Oude Dorp' lopen we naar natuurgebied De Kleistee, waar het oude typisch Goereese schurvelingenlandschap nog bestaat. Men groef hier lang geleden de bovenlaag van de uitgeputte grond en gooide die in wallen rond zijn akkertje. Daaronder lag de vruchtbare zeeklei waarop het goed boeren was, zeker als je het mengde met overgestoven duinzand. De wallen raakten geleidelijk begroeid; hier in de Kleistee en verderop de Oude Stee (stee betekent boerderij) groeit er zelfs oud eikenbos, overdekt met klimop, heggerank en ander moois. Hier hoorden vaak plaggenhutten bij. Doodarme keuterboertjes zwoegden er in een hemels mooi landschap van binnenduinen, beekjes en tussendoorpaadjes. Ook hier werd in de jaren veertig en vijftig zeer drastisch schoon schip gemaakt. Deden de bewoners het niet die overal bomen weghaalden voor handel en stookhout, dan deed de ramp van 1953 het wel die de resterende bomen in het zoute water zette. Eigenlijk is het een wonder hoeveel bomen er nog over zijn ten westen van Ouddorp.
Het wemelt er van de campings en bungalowparken. Het toerisme begon hier al rond 1906, toen er een tram ging lopen vanaf Overflakkee. Maar de eerste echte toerist hier kwam uit eigen dorp, Jacobus Craandijk, die in de negentiende eeuw heel wandelend Nederland blij maakte met een zevendelige reeks over 's lands natuur. In ronkende volzinnen bezong hij de schoonheid van de vaderlandse landerijen, en zijn eigen Westvoorne kwam er niet slecht vanaf.
De eerste grote groepen toeristen kwamen pas toen het trammetje ging rijden. De Flakkeeërs, later

hele Nederlandse kust hobbelweiden. Nu bestaan ze alleen nog op de zuidwestelijke eilanden en de Wadden. en flink stuk Westduinen staat nu vol zendmasten, een bizar contrast in dit archaïsche landschap.
Als we op het strand vragen naar een duinpad landinwaarts, krijgen we antwoord in het Duits. Zelfs nu, hartje winter, zie je op Goeree meer witte dan gele nummerborden. Een Nederlander vindt twee uur reizen al gauw ver. Duitsers denken groter. Die stappen zonder morren om vier uur in de auto, dan kunnen ze het licht zien worden op het strand.
Via de Oostduinen, een pittige wandeling van een paar uur, laten we Ouddorp weer achter ons. Als je de strandpaviljoens aan het Flaauwe Werk voorbij bent, pak je het eerste pad de duinen in en dan sta je al vrij snel voor de ingang van de Kwade Hoek.
'Wandelroute alleen met laarzen toegankelijk' lezen wij. We merken dat dit niet overdreven gesteld is. Onze poging het ondergelopen gors over te steken naar de prachtige zeeduinen daarachter strandt in zo goed als natte kuiten. Eerst zijn de plassen nog ondiep, maar het troebele water voorkomt dat je de bodem ziet en het moet een keer mis gaan. De zwarte, venige plas is dieper dan ik dacht en ik glijd weg. Ik steek grijpend mijn arm uit en vind op het laatste ogenblik houvast. Voor het eerst ben ik blij met paaltjes en prikkeldraad.
Terug maar weer, volgende keer beter. Ook aan deze kant van het duin is het uitzicht al bijzonder mooi. Vogelzwermen vliegen af en aan. Een Kwade Hoek voor schepen, maar ook een voor Nederlandse begrippen ongerept gebied waar de zee nog onbelemmerd in

vliegers. Op de achtergrond, langs de dam, draait een fraaie rij windturbines mee.
We moeten weer eens op de bus aan en verlaten met spijt het strand. Op de belendende parkeerplaats zien we net een vervaarlijk hondenroedel en de bijbehorende politiehondenclub in auto's verdwijnen. Ook deze beker is aan ons voorbij gegaan, wij wanen ons bevoorrechte wezens. Volgende keer wel laarzen mee!

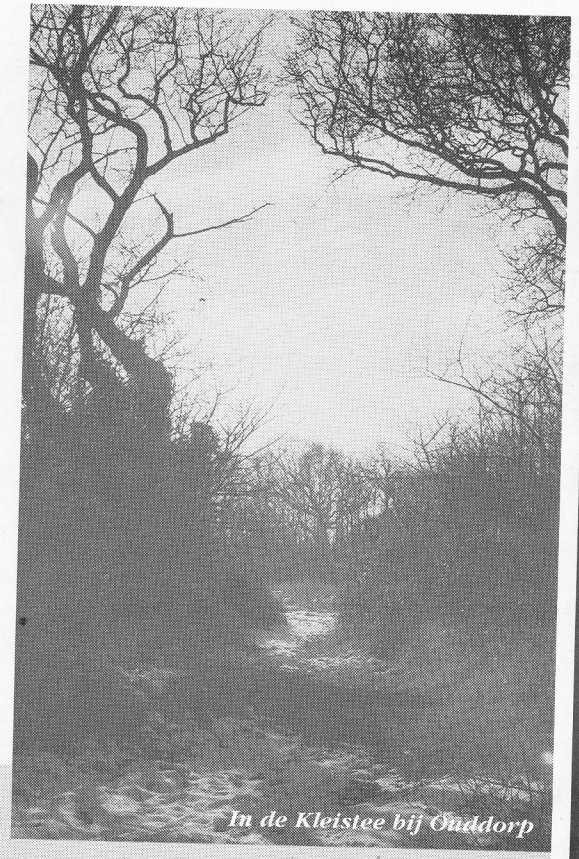
In de Kleistee bij Ouddorp

INFORMATIE

Goeree is goed in een (pittige) dagwandeling te belopen, voor een rustiger tempo kun je er beter een weekend van maken, met een overnachting op het eiland.

VVV: Bosweg 2, 3253 XA Ouddorp, tel. 0187-681789, fax 683783. Hier kun je een uitstekende, gedetailleerde toeristische plattegrond aanvragen. Het LAW-kustpad doet ook Goeree aan, verder heeft Goeree wel 75 km aan wandelroutes. Bij het havenhoofd zijn diverse gorzen met uitkijkpunten. In totaal zijn er 10 vogelobservatieposten op Goeree, het eiland is het hele jaar door vogelrijk.

Musea: Goedereede heeft een museum in en om de oude toren, Ouddorp heeft in het Raad- en Polderhuis zijn eigen oudheidkundige museum. Zowel het Haringvliet als de Grevelingen hebben een expocentrum op het eiland, respectievelijk Haringvliet Expo op het Noordereiland bij de Haringvlietsluizen en Bezoekerscentrum De Grevelingen op de Punt van Goeree.

VERVOLG VAN PAGINA 7

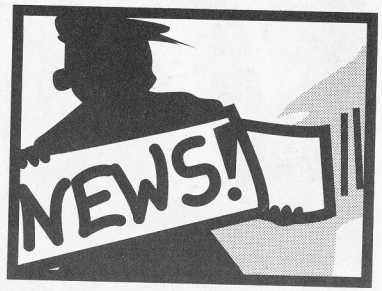

MARS BERICHTEN

WASSENAAR IN 1904

Om van te smullen, die oude wandelgidsjes met die schemerige photografieën' en veelzeggende 'advertentiën'. Een bron van routegebonden informatie over stad en land voor wandelaars die eens terug in de tijd willen. Zelf vind ik het heerlijk om met zo'n gidsje in de hand een route zoveel jaar na dato na te lopen en te kijken wat er in die tussentijd wel of niet veranderd is. Aangezien deze gidsjes in bibliotheken (terecht) niet uitgeleend mogen worden, is het natuurlijk prachtig als een liefhebberende uitgever een facsimile-uitgave verzorgt. Zoals die van het befaamde gidsje 'Wassenaar en Omstreken' uit 1904. De schrijver, Eduard Houbolt was een geliefd onderwijzer en rentmeester; hij kende Wassenaar en zijn geschiedenis op z'n duimpje. Een hedendaagse kenner en fotograaf zijn alvast in zijn voetspoor getreden om her en der de wandelaar van nu de weg te wijzen in de vele veranderingen die er in bijna een eeuw tijd opgetreden zijn. (VM)

ook Rotterdammers, struinden hier in hun vrije dagen opgetogen door het bosrijke land. In hun eigen streek had je alleen maar dijken en rechte kavels. Hier was het anders, hier kon je zomaar overal lopen. Dat werkte zo bevrijdend dat ze soms schreeuwend en zingend langs 's Heeren wegen gingen. De Ouddorpers moesten hen af en toe afremmen in hun uitgelatenheid. Zij waren, en zijn, zeer kerks; de dag des Heren is niet bedoeld voor frivoliteiten. Ook nu nog fronst men in 'Ouddorp aan zee', zoals de VVV het noemt, aan het strand tegen monokini's. Op minder dan monokini staan boetes, de bezoeker krijgt dat bij de strandingang op een groot bord te lezen. Het strand van Ouddorp is wel geweldig wijd, niet van die benauwde paaltjesrijen zoals op het strand van Goerees Zeeuwse zuiderbuur, Schouwen.

Met de wind in de rug ronden we de oostpunt, en zien aan de horizon de Schouwense duinen. Hier op Goeree neemt de duinafslag door afkalving en wind op sommige plekken verontrustende vormen aan: over een lengte van kilometer is de zeereep aangevreten door weer en wind. Het losse, omgewoelde zand van de lage duinen ligt er naakt en kwetsbaar bij, je houdt je hart vast als er nog een storm overheen gaat.

HOBBELWEIDEN

Om er te komen, lopen we binnendoor langs de Westduinen. Dat zijn door eeuwenlange beweiding afgesleten duinen die geheel bedekt zijn met gras. Vandaar de benaming 'hobbelweiden'. Voordat natuurbeschermers een scherpe scheiding aanbrachten tussen natuur en bouwland, had je langs de en uit kan. Je kijkt er uit over ruig begroeide vlaktes en plassen tussen lage zandheuvels. Vanaf het hoger liggende pad aan de landkant is het een en al vergezicht. De korte winterdag gaat eindigen, het begint gemeen koud te worden. Op een luw plekje slurpen we onze thermosflessen-thee en zo wordt dit een plek voor alle seizoenen. Dat vinden ook de toeristen die we tegenkomen waar we vandaag begonnen, aan het strand bij het havenhoofd. Smeuïg Rotterdams sprekende families, die zich uitleven met ballen en

Voor wandelaars toegankelijke natuurgebieden zijn:
*De Kwade Hoek en De Punt (duin en strand)
*Westduinen (excursies op aanvraag bij het Zuidhollands Landschap),
*Polder Koudenhoek (mooi dijkje waarmee je om de polder loopt)
*Middelduinen (enige grote bos op Goeree. Waterwingebied in de binnenduinen. Toegangskaarten aan het pompstation aan het eind van de Hondsweg)
*Het Kiekgat en de Plaat van Scheelhoek (gorzen met kreken en meertjes, wandelpaden en vogelobservatieposten, tussen het Zuiderdiep en het Haringvliet)

Langs het Bekaf in Goedereede

Wassenaar en Omstreken. Gids door Eduard C. Houbolt. De oorspronkelijke wandelgids uit 1904. Met actuele bijdrage van Rob Perik en foto's van Jan Stegeman (uitg. Menken, Kasander & Wigman) Leiden '97, 165 p, ill. en uitklapb. krt in zw.w, *f* 34,50.

TREKKERHUTTENGIDS VOOR DE BENELUX

Voor wandelaars op trektocht in de Benelux betekent een trekkershut goede en goedkope accommodatie, zeker als ze met z'n drieën of vieren zijn. Zo'n houten hut op een camping is namelijk voor vier personen ingericht en kost in 1999 per nacht *f* 55,00, dus een kleine *f* 14,00 p.p. De inventaris is overal hetzelfde: stapelbedden, kussens, tafel, stoel, gasstel, verlichting. Je hoeft alleen je eigen slaapzak, onderlaken en kussensloop mee te nemen en als je zelf wil koken een pannenset en wat eetgerei (ook te huur overigens, voor *f* 2,50). Douches en WC's buiten, op de camping. Uit de overzichtskaartjes in de nieuwe brochure blijkt dat ons land redelijk bedekt is met trekkershutten, evenals Vlaanderen. Met Wallonië is 't nog steeds niks en in het noorden van Luxemburg zijn onlangs vier nieuwe hutten geopend. (VM)

Trekkerhuttengids '99. Nederland, België, Luxemburg (uitg. STN, ANWB, NRC) 1'99, brochure, 40 p, krt, *f* 3,-.

VERVOLG OP PAGINA 18